

E-STRATEGIE 2014-2016 HET UTRECHTS ARCHIEF

Versiebeheer

Versie	Auteur	Wijzigingen	Datum
0.1	B. Hoomans	Eerste concept	16-02-2014
0.2	B. Hoomans	Tekstuele aanvullingen hfst. 2 en 3 Inleidingen toegevoegd hfst. 6 Feedback C. Keijsper verwerkt	20-02-2014
0.3	B. Hoomans	Feedback MT 25-02-2014 verwerkt	26-02-2014
0.4	B. Hoomans	Feedback interne review verwerkt Definitief concept	04-03-2014
1.0	B. Hoomans	Laatste tekstuele wijzigingen doorgevoerd	12-03-2014

INHOUDSOPGAVE

1. Achtergrond	3
2. Relevante Trends	5
2.1 Exponentiele Groei van Informatie	5
2.2 Veranderend Gebruik van Informatie	5
2.3 Tijd- en Plaatsafhankelijk	5
2.4 Transparantie	5
2.5 Gezamenlijke (Landelijke) voorzieningen	6
2.6 Marktpartijen: Samenwerkingspartner of Concurrent	6
3. Relevante Landelijke en Europese Initiatieven	7
3.1 Digitale Taken Rijk (DTR, 2013-2015)	7
3.2 Werkgroep Voorbereiding Implementatie e-Depot RHC's (WVI, 2010-2013)	7
3.3 Archief 2020 (2013-2016)	7
3.4 Keurmerk erfgoedapplicaties (2014)	7
3.5 Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD)	8
3.6 Europeana	8
3.7 APEX (2012-2015)	8
4. Het Perspectief van de Zorgdragers	9
4.1 Duurzaam Digitaal Informatiebeheer	9
4.2 Van Archief naar ICT-Serviceorganisatie	9
4.3 Van Inspectie naar Advies	9
5. E-Strategie: De Basis	10
5.1 Digitale Collectievorming	10
5.2 Digitaal Collectiebeheer	10
5.3 Digitale Dienstverlening	11
5.4 Algemene Uitgangspunten	11
5.4.1 Snelle Trendvolger	11
5.4.2 Toekomstvastheid als Ontwerpcriterium	12
5.4.3 Professionalisering van Het Utrechts Archief als Digitale Serviceorganisatie	12
6. E-Strategie: De Strategische Speerpunten	13
6.1 Digitale Dienstverlening: Toegankelijk voor Iedereen en Overal	13
6.2 Ontwikkeling en Implementatie van Duurzaam Digitaal Beheer	13
6.3 Het Utrechts Archief: Leren en Beleven	14
6.4 Toezicht op de Digitale Overheid: Krachten bundelen in de Regio	14
7. Mijlpalen Korte- en Middellange Termijn	15
7.1 Digitale Dienstverlening: Toegankelijk voor Iedereen en Overal	15
7.2 Ontwikkeling en Implementatie Duurzaam Digitaal Beheer	16
7.3 Het Utrechts Archief: Leren en beleven	16
7.4 Toezicht op de Digitale Overheid: Krachten Bundelen in de Regio	17
7.5 Interne Basis op Orde	17
8. Conclusie	18

1. ACHTERGROND

Het Utrechts Archief is de hoeder van de grootste collectie bronnen over de geschiedenis van de stad en de provincie Utrecht. De missie van Het Utrechts Archief, zoals verwoord in het *Meerjarenbeleidsplan 2013-2016*, is:

Het Utrechts Archief verwerft en bewaart de bronnen van de Utrechtse geschiedenis, om ze beschikbaar te stellen aan het publiek. We verbinden de inwoners van de stad en provincie met elkaar en hun omgeving door gezamenlijk het verhaal van de Utrechtse geschiedenis te vertellen. Het Utrechts Archief biedt een aantrekkelijk publieksprogramma en innovatieve digitale dienstverlening. Het is een toonaangevend expertisecentrum op het gebied van informatiebeheer en een deskundig partner voor instellingen en overheden in de regio.

Voor het realiseren van zijn missie heeft Het Utrechts Archief vier kernwaarden geformuleerd, die leidend zijn voor zowel de wijze waarop de organisatie naar buiten treedt als de manier waarop collega's intern met elkaar om willen gaan. Deze kernwaarden zijn daarmee direct ook relevant voor de E-strategie. De kernwaarden zijn:

- Verbindend
- Duurzaam
- Toegankelijk
- Betrouwbaar

Het Utrechts Archief is er voor iedereen die voor recht en bewijs, onderwijs, onderzoek of cultuurbeleving gebruik wil maken van zijn collecties en diensten. De doelgroepen zijn op hoofdlijnen te onderscheiden in het algemene publiek, onderzoekers, genealogen en wetenschappers en de verschillende overheden waarvan Het Utrechts Archief de archieven beheert (zorgdragers).

Voor al deze groepen geldt dat de digitalisering van de maatschappij leidt tot andere verwachtingen en andere wensen rondom toegang en gebruik van archieven. Toegang tot de archiefbronnen is in het digitale tijdperk bijvoorbeeld niet langer grotendeels aanbodgestuurd, maar meer en meer een interactie met gebruikers die ook zelf informatie creëren en willen toevoegen. De manier waarop archiefbronnen worden gebruikt verschuift ook: de mate van fysiek gebruik van bronnen in de studiezalen van Het Utrechts Archief neemt af, terwijl online gebruik via de website juist toeneemt. Ook in de publieksprogrammering wordt meer en meer gebruik gemaakt van de mogelijkheden om informatie digitaal aan te bieden, zoals recentelijk bijvoorbeeld het aanbieden van het vluchtelingenregister als doorbladerbare scan in plaats van het fysieke exemplaar neer te leggen als onderdeel van de tentoonstelling.

Een belangrijke ontwikkeling bij de (Rijks)overheid is bovendien het streven dat vanaf 2017 uitsluitend digitaal zal worden gewerkt. Dat brengt met zich mee dat Het Utrechts Archief zich klaarmaakt voor het duurzaam beheren en toegankelijk houden van niet alleen gedigitaliseerde informatie (scans van papier) maar ook digital-born informatie.

In aansluiting op de strategische speerpunten die in het Meerjarenbeleidsplan zijn verwoord, heeft Het Utrechts Archief in deze notitie zijn E-strategie vormgegeven. Centraal staat het uitgangspunt van innovatieve, interactieve digitale dienstverlening en het daarmee verbonden duurzame digitale informatiebeheer.

Deze notitie begint met een korte schets van trends die van belang zijn voor de E-strategie, gevolgd door een overzicht van relevante initiatieven en projecten die mede bepalend zijn voor de ontwikkelingen in het nationale erfgoedlandschap, en daarmee invloed hebben op de strategie van Het Utrechts Archief. In de daaropvolgende hoofdstukken worden de strategische speerpunten uit het Meerjarenbeleidsplan aangescherpt op digitaliseringsaspecten en verbonden met de businessdoelen van Het Utrechts Archief voor de korte en middellange termijn. Ook zijn enkele algemene uitgangspunten en randvoorwaarden geformuleerd wat betreft digitalisering en digitale dienstverlening.

2. RELEVANTE TRENDS

Verskillende autonome trends zijn van invloed op de behoeften van de gebruikers van Het Utrechts Archief, zijn zorgdraggers en zijn medewerkers. Ze leiden tot nieuwe eisen en wensen. De meest voorspelbare en betekenisvolle zijn de volgende:

2.1 EXPONENTIELE GROEI VAN INFORMATIE

Digitalisering heeft geleid tot een exponentiële groei van informatie. De komst van internet en recenter de introductie van mobiel internet hebben ertoe geleid dat een veelheid aan informatie laagdrempelig toegankelijk is, en tegelijkertijd dat juist door die veelheid het bepalen van de volledigheid en betrouwbaarheid van gevonden informatie ingewikkelder is geworden.

2.2 VERANDEREND GEBRUIK VAN INFORMATIE

Digitalisering leidt ook tot nieuwe vormen van gebruik van informatie, zoals Open Data. Overheden/subsidiegevers stimuleren deze nieuwe hergebruiks- en exploitatiemogelijkheden van erfgoed, waarbij niet alleen wordt gedacht aan de traditionelere gebruikersgroepen van archieven maar ook aan het beschikbaar stellen van informatie aan nieuwe partners en doelgroepen, zoals commerciële afnemers. Hierbij spelen ook privacy-, informatiebeveiligings- en auteursrechtelijke vraagstukken een rol.

Gebruikers verwachten bovendien “op een Google-achtige manier” informatie te kunnen zoeken en vinden, wat vraagt om het inspelen op die intuïtievare zoekstrategieën van gebruikers.

Een derde aspect rond veranderende gebruiksmogelijkheden door digitalisering van informatie is publieksparticipatie. Interactie met gebruikers die ook zelf informatie willen creëren, toevoegen en delen met andere gebruikers wordt steeds vanzelfsprekender.

2.3 TIJD- EN PLAATSONAFHANKELIJK

Digitalisering heeft het mogelijk gemaakt dat informatie altijd beschikbaar is, op het moment dat het de gebruiker uitkomt. Gebruikers verwachten meer en meer dat informatie eenvoudig kan worden gedeeld, en dat ze vanuit hun eigen context zelf informatie kunnen toevoegen en bewerken.

Het gaat hierbij niet alleen om het gebruik van informatie in de vrije tijd. Bij veel organisaties, zowel binnen als buiten de overheid, is digitaal werken (Het Nieuwe Werken) inmiddels gemeengoed. Voor archieven is hierbij relevant dat gebruikers (ambtenaren) verwachten in hun primaire proces direct gebruik te kunnen blijven maken van digitaal gearchiveerde informatie, ook als die als afgedane zaak vervroegd is overgebracht. Hierbij verwachten ze deze informatie in hun eigen omgeving te kunnen gebruiken en dat deze altijd actueel is.

2.4 TRANSPARANTIE

De roep om maatschappelijke verantwoording en transparantie van overheden wordt steeds luider. Wetgeving, zoals de Wet Openbaarheid van Bestuur (Wob), komt tegemoet aan de vraag van burgers, ondernemers en ook journalisten om (recente) overheidsdocumenten te raadplegen. Dit betekent dat informatie – op aanvraag – snel beschikbaar moet zijn en dat brengt een nieuwe vorm van dienstverlening met zich mee.

2.5 GEZAMENLIJKE (LANDELIJKE) VOORZIENINGEN

Onder deze noemer zijn twee ontwikkelingen te vatten. Aan de ene kant is dat de realisatie van een efficiënte, landelijke technische infrastructuur voor het beheren en toegankelijk houden van digitale informatie en digitale erfgoedcollecties. De inrichting hiervan brengt complexe technische, functionele en organisatorische vraagstukken met zich mee, die de slagkracht van een individuele organisatie overstijgen.

Bovendien brengt digitalisering een verandering van het vakgebied met zich mee. Dit betekent bijvoorbeeld dat taken die tot voor kort decentraal werden uitgevoerd efficiënter kunnen worden ingericht door ze door één partij uit te laten voeren. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het onder centrale regie laten digitaliseren van papieren collecties. Organisatieoverstijgende samenwerking vindt meer en meer plaats in de vorm van netwerkorganisaties, waarbij organisatieontwikkeling door het bundelen van krachten centraal staat. De meest relevante, actuele samenwerkingsinitiatieven zijn kort beschreven in hoofdstuk 3.

2.6 MARKTPARTIJEN: SAMENWERKINGSPARTNER OF CONCURRENT

Ondermeer vanwege de ontwikkeling van de landelijke infrastructuur en de (netwerk)-samenwerkingsverbanden neemt het aantal betrokken partijen in de informatieketen toe, waaronder het aantal leveranciers van erfgoedapplicaties en DMS-systemen bij de diverse zorgdragers. Het kunnen delen en uitwisselen van informatie is een strategische randvoorwaarde voor een geslaagde implementatie van de landelijke infrastructuur. Dit vraagt om nauwe samenwerking tussen erfgoedinstellingen en leveranciers.

Andersom zijn er meerdere marktpartijen die hun eigen oplossingen ontwikkelen voor digitaal informatiebeheer, en daarmee een concurrerende positie kunnen gaan innemen ten opzichte van de landelijke infrastructuur.

3. RELEVANTE LANDELIJKE EN EUROPESE INITIATIEVEN

Zoals hierboven aangegeven is één van de trends het inrichten van een landelijke voorziening voor het duurzaam beheer van en toegang tot digitale informatie. Het erfgoedveld werkt in meerdere programma's en projecten samen aan de realisatie van een toekomstvaste oplossing voor het duurzaam toegankelijk houden van zijn digitale bronnen. De initiatieven die voor de E-strategie van Het Utrechts Archief het meest relevant zijn en waarin Het Utrechts Archief actief participeert zijn de volgende.

3.1 DIGITALE TAKEN RIJK (DTR, 2013-2015)

In het programma Digitale Taken Rijk (DTR) werken RHC's en Nationaal Archief samen aan de borging van het cultureel erfgoed en de democratische rechtsstaat in het digitale tijdperk. Hiertoe worden vier producten ontwikkeld, namelijk een generieke digitale basis rijksarchitectuur voor overgebrachte digitale archieven van de rijksoverheid, een ingerichte serviceorganisatie, een eerste tranche van gedigitaliseerde centrale en decentrale rijkarchieven, en voorschriften over duurzaamheidseisen en richtlijnen voor informatiebeheer. De generieke infrastructuur wordt primair ingericht voor de rijksarchieven maar is opschaalbaar voor de lagere overheden.

3.2 WERKGROEP VOORBEREIDING IMPLEMENTATIE E-DEPOT RHC'S (WVI, 2010-2013)

RHC's en Nationaal Archief werken in deze werkgroep samen aan een implementatie-draaiboek met concrete proces- en werkafspraken voor de implementatie van een e-depot tenant bij elk van de RHC's. Producten die de afgelopen jaren zijn ontwikkeld zijn een handboek met de drie centrale bedrijfsprocessen van RHC's; de beschrijving van de rollen, taken, verantwoordelijkheden en competentieprofielen voor deze bedrijfsprocessen; een gap-analyse van de bestaande en de gewenste informatiearchitectuur bij de RHC's; en een standaard toepassingsprofiel voor metagegevens ten behoeve van lokale overheden. Deze producten zijn in 2013 opgeleverd en worden in 2014-2015 door de RHC's geïmplementeerd.

3.3 ARCHIEF 2020 (2013-2016)

Het innovatieprogramma Archief 2020 van het Nationaal Archief heeft tot doel een toekomstvaste overheidsbrede archieffunctie in te richten, waarmee (digitale) overheidsinformatie duurzaam toegankelijk wordt gemaakt voor belanghebbenden. Op grond van het Archiefconvenant uit 2012 werken Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen in dit programma samen aan de realisatie van de innovatieagenda, die bijdraagt aan digitale duurzaamheid, openbaarheid en selectie, toegankelijkheid van de archiefcollectie Nederland, het documenteren van de samenleving, en kwaliteitszorg en bestelversterking.

3.4 KEURMERK ERFGOEDAPPLICATIES (2014)

Stichting Digitaal Erfgoed Nederland (DEN) realiseert in 2014 een keurmerk voor software voor het ontsluiten, publiceren en distribueren van digitale erfgoedcollecties, digitale producten en metadata.

3.5 NATIONALE COALITIE DIGITALE DUURZAAMHEID (NCDD)

De Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid (NCDD) is in 2008 opgericht om de bruikbaarheid van digitale bronnen ook op de lange termijn te bevorderen door middel van de realisatie van een organisatorische en technische infrastructuur. De twee geprioriteerde NCDD-thema's zijn opslag van digitale bestanden en preservering/research & development. Kwaliteitsbeheersing/certificering en afstemming collectiebeleid zijn de twee andere thema's waar de NCDD zich op richt.

Voor de verschillende domeinen binnen het erfgoedbeheer werkt de NCDD de komende jaren aan de realisatie van een samenhangende infrastructuur voor duurzaam digitaal beheer. Naast het domein van de archieven, waarbinnen het e-depot van het Nationaal Archief als centrale voorziening fungeert, zijn andere instellingen aangewezen voor de ontwikkeling van soortgelijke voorzieningen voor vier andere domeinen, namelijk dat van de digitale publicaties (KB), AV-materiaal (Beeld en Geluid), wetenschappelijke data (DANS/SARA) en artistieke creaties (EYE).

3.6 EUROPEANA

De Europese portal Europeana is opgezet met als doel de digitale collecties van Europese musea, bibliotheken en archieven toegankelijk te maken voor een breed publiek. 2300 Europese erfgoedinstellingen bieden via deze portal inmiddels gezamenlijk meer dan 30.000.000 scans aan.

3.7 APEX (2012-2015)

Via APEx – Archives Portal Europe network of excellence – werken Europese archieven samen aan het optimaliseren van de toegankelijkheid van hun digitale content op het web. De doelstelling is het Europese erfgoed zo aan te bieden dat zowel burgers als onderzoekers, bedrijven als overheden er gebruik van kunnen maken.

APEx en Europeana werken samen aan de interoperabiliteit van metadata en auteursrechten m.b.t. archiefmateriaal.

4. HET PERSPECTIEF VAN DE ZORGDRAGERS

De zorgdragers van Het Utrechts Archief zijn de gemeenten Utrecht en Nieuwegein, de Provincie Utrecht en het Rijk. Bij alle zorgdragers is de overgang naar digitaal (papierloos/papierarm) werken en Zaakgericht Werken gaande. Op hoofdlijnen zijn er drie thema's te onderscheiden die relevant zijn voor de E-strategie van Het Utrechts Archief.

4.1 DUURZAAM DIGITAAL INFORMATIEBEHEER

Alle zorgdragers richten hun eigen digitaal archief in voor het korte-termijn informatiebeheer van lopende zaken. Ze verwachten wat betreft duurzaam beheer en de duurzame toegankelijkheid een voortrekkersrol van Het Utrechts Archief en wensen op dit vlak te worden "ontzorgd". Vervanging (al dan niet met terugwerkende kracht), het vervroegd overbrengen van informatie over afgedane zaken naar het e-depot van Het Utrechts Archief en het al dan niet bij Het Utrechts Archief onderbrengen van het beheer van op termijn te vernietigen informatie zijn thema's die om aandacht vragen.

4.2 VAN ARCHIEF NAAR ICT-SERVICEORGANISATIE

Zorgdragers verwachten bovendien toegang te kunnen houden tot hun vervroegd overgedragen digitale informatie. Vanuit ICT-oogpunt gezien betekent dat de definitie, implementatie en het onderhoud van de benodigde koppelvlakken tussen de verschillende systemen. Vanuit organisatorisch oogpunt betekent dit echter meer. Met als uitgangspunt dat de zorgdragers zelf verantwoordelijk blijven voor het faciliteren van hun ambtenaren, zal Het Utrechts Archief als tweedelijns serviceorganisatie ontwikkelingen in de landelijke infrastructuur steeds vertalen naar zijn zorgdragers. Hiervoor is het noodzakelijk afspraken te maken en zullen eventueel (aanvullende) dienstverleningsovereenkomsten (DVO's) worden afgesloten.

4.3 VAN INSPECTIE NAAR ADVIES

In het digitale domein verschuift de positie van Het Utrechts Archief in de informatieketen: waar Het Utrechts Archief zijn toezicht houdende rol voorheen vooral invulling gaf via archiefinspecties, treedt de adviesrol nu meer op de voorgrond. Middels het strategisch informatieoverleg houdt het actief voeling met de gemeentelijke overheid over nieuwe ontwikkelingen en is het via adviestrajecten betrokken bij alle belangrijke vernieuwingen in het informatiebeheer. Afspraken over standaardisatie van metadata en fileformaten, privacy- en informatiebeveiligingsaspecten en eventuele auteursrechten bepalen later in de informatielevenscyclus bijvoorbeeld hoe die informatie toegankelijk kan worden gemaakt (en gehouden) voor de verschillende gebruikersgroepen van Het Utrechts Archief.

5. E-STRATEGIE: DE BASIS

Bovenstaande trends, ontwikkelingen en verwachtingen zijn van invloed op de E-Strategie van Het Utrechts Archief. De hoofdtaken, te weten Collectievorming, Collectiebeheer en Beschikbaarstelling, blijven in het digitale domein op hoofdlijnen echter dezelfde. Wel verschuift het perspectief erop naar de mogelijkheden en de verantwoordelijkheden die duurzame toegankelijkheid van zowel digital born als gedigitaliseerde bronnen met zich meebrengen. De hieronder kort beschreven inhoudelijke keuzes vormen de grondslag voor de strategische doelen en mijlpalen in hoofdstuk 6 en 7.

5.1 DIGITALE COLLECTIEVORMING

Door informatie over afgedane zaken van zorgdragers vervroegd op te nemen in het e-depot wordt hun digitale informatie zo snel mogelijk onderdeel van het conserverings- en retentieregime van Het Utrechts Archief, waarmee duurzaam beheer en beschikbaarstelling zo optimaal mogelijk worden ingericht. Aandachtspunt hierbij is het beheer van afgedane zaken die op termijn dienen te worden vernietigd.

Het Utrechts Archief richt zich ook in het digitale domein op het verzamelen van gevormd archief van zijn zorgdragers; er wordt niet zelf verzameld. Dat betekent dat uitingen via social media of internet, die binnen de context van deze doelgroep wel relevant zijn, nog niet worden gecollectieerd. Wel wordt in samenspraak met de zorgdragers onderzocht of en hoe Het Utrechts Archief zijn collectiebeleid op dit punt zal uitbreiden.

Wat betreft de particuliere archieven, die zoals vastgelegd in de *Archiefvisie* een belangrijke pijler blijven vormen voor openbare archiefbewaarplaatsen zoals Het Utrechts Archief, is de verwachting dat de komende jaren vooral nog papieren bescheiden zullen worden verzameld. Het Utrechts Archief gebruikt deze periode intussen voor het verkennen van de mogelijkheden digital born archief van particulieren te verzamelen en onder te brengen in zijn e-depot. Het verzamelen van *user generated content*, al dan niet gecreëerd via zijn eigen community en projecten, maakt hier onderdeel van uit.

5.2 DIGITAAL COLLECTIEBEHEER

Het Utrechts Archief onderscheidt zich met zijn e-depot door duurzame toegankelijkheid (beheer en beschikbaarstelling) van digitale informatie. Dit e-depot zal voldoen aan het toetsingskader dat is ontwikkeld voor het lange-termijn beheer van blijvend te bewaren digitale informatie (ED3, 2012). Het Utrechts Archief voert standaarden voor metadata en bestandsformaten, onder meer door de implementatie van de producten die in WVI-verband zijn ontwikkeld. Wat betreft de conserveringsvraagstukken rondom digitale informatie maakt Het Utrechts Archief gebruik van de landelijke expertise door actieve participatie in de in hoofdstuk 3 beschreven samenwerkingsverbanden.

Voor de ontwikkeling van zijn e-depot sluit Het Utrechts Archief aan bij de landelijke voorzieningen door de realisatie van zijn e-depot als tenant van het Nationaal Archief. Op korte termijn wordt hiermee ervaring opgedaan middels pilots met de gemeenten Utrecht en Nieuwegein (2014) en de provincie (2015). Op basis hiervan ontwikkelt Het Utrechts Archief zich door tot regionaal e-depot, waar op termijn ook andere archiefdiensten in de regio kunnen aansluiten. De strategische verkenning van deze regiofunctie wordt momenteel opgestart.

Het Utrechts Archief richt zich in eerste instantie op de realisatie van zijn e-depot voor het beheren en beschikbaarstellen van digitale documentaire informatie, en de daarmee samenhangende realisatie van de benodigde koppelvlakken met zijn zorgdragers. Ook scans van gedigitaliseerde archieven (bij vervanging) en digitale fotomaterialen komen op korte termijn voor opname in aanmerking. Wat betreft de bibliotheek- en audiovisuele materialen wordt aansluiting gezocht bij de hiervoor bestemde duurzame bewaarvoorzieningen (hubs) die landelijk worden ontwikkeld in het kader van het NCDD-traject

5.3 DIGITALE DIENSTVERLENING

Een steeds grotere groep gebruikers verwacht archiefbronnen digitaal te kunnen raadplegen. Het Utrechts Archief professionaliseert zijn digitale dienstverlening daarom verder, waarbij interactie met en ook tussen gebruikers centraal staat. Streven is hierbij de informatie die gebruikers creëren (user generated content, crowd sourcing) toe te voegen aan de bronnencollecties, zodat de hoeveelheid data en ook de kwaliteit ervan toeneemt. Het aanbod van digitale archiefbronnen wordt steeds verder vergroot, onder meer door het stimuleren van scanning on demand en het aanbieden van bronnen als open data.

Waar Het Utrechts Archief meer recente informatie gaat beheren, wordt de gebruikersgroep diverser. Een groep gebruikers die meer dan tot nu toe op de voorgrond zal gaan treden wordt gevormd door de zorgdragers. Ambtenaren verwachten in hun primaire werkproces te kunnen beschikken over alle benodigde digitale informatie, ook als die – als afgedane zaak – inmiddels wordt beheerd in het e-depot van Het Utrechts Archief.

Een tweede gebruikersgroep is de recht- en bewijszoekende burger, die onder meer vanwege de Wet Openbaarheid Bestuur (Wob) toegang vraagt tot digitale informatie die (deels) is ondergebracht in het e-depot. Ook journalisten zullen gebruik willen kunnen maken van recentere informatie. Het Utrechts Archief bereidt voor deze groepen toegang via de website voor.

Rondom digitale dienstverlening vragen twee discussiepunten om aandacht. Als eerste is dat het verdienmodel bij digitaal gebruik van archiefbronnen. Het gratis beschikbaarstellen van digitale bronnen past in de trend van open data en kan leiden tot een grotere mate van hergebruik; bovendien zijn de bronnen publiek bezit. Gratis beschikbaar stellen brengt echter verminderde omzet met zich mee en leidt tot een tekort op de begroting. Welk verdienmodel het beste aansluit bij digitale dienstverlening zal worden onderzocht.

Het tweede discussiepunt vormt de omgang het auteursrecht. In de huidige situatie pleegt Het Utrechts Archief een inspanning om auteursrechten zoveel mogelijk te achterhalen. Ontwikkelingen zoals Creative Commons licenties (CC0 en Public Domain Mark/PDM) worden gevolgd. In de beleidsontwikkeling rond open data en het verdienmodel zullen auteursrechten worden meegenomen.

5.4 ALGEMENE UITGANGSPUNTEN

Strategie en implementatie zijn twee kanten van dezelfde medaille. Voor het welslagen van de E-strategie van Het Utrechts Archief zijn behalve de beschreven inhoudelijke keuzes de volgende overkoepelende uitgangspunten geformuleerd.

5.4.1 Snelle Trendvolger

Mede vanuit het perspectief van de landelijke ontwikkelingen, kiest Het Utrechts Archief de rol van snelle trendvolger en niet die van trendsetter. Het Utrechts Archief participeert op alle organisatieniveaus actief in deze ontwikkelingen om zo voldoende invloed te kunnen uitoefenen op de uitkomsten ervan, en om de resultaten adequaat te kunnen vertalen naar de regio.

5.4.2 Toekomstvastheid als Ontwerpcriterium

- **Schaalbaarheid**
Bij alle keuzes die nu worden gemaakt, is schaalbaarheid het uitgangspunt. Het gaat hierbij met name om de inrichting van de tenant van het e-depot.
- **Architectuur ondersteunt in potentie de aansluiting op meerdere e-depots**
Uitgangspunt vormt de informatiearchitectuur zoals ontwikkeld door de WVI. Deze wordt momenteel doorontwikkeld in DTR-verband. Het e-depot van het NA is daarbinnen leidend voor het duurzaam beheer van digitaal archiefmateriaal. Voor AV en digitale publicaties zal echter aansluiting worden gezocht bij de andere voorzieningen die in NCDD-verband worden ontwikkeld.
- **Sourcing**
Vooruitlopend op de ontwikkeling van zijn sourcingsstrategie richt Het Utrechts Archief taken aanbesteedbaar in, om uitbesteding op termijn, waar wenselijk, mogelijk te maken.
- **Toepassen van open source en open standaarden**
Open source en open standaarden zijn staande praktijk bij de verschillende overheden (zorgdragers). Ook Het Utrechts Archief past dit uitgangspunt toe. Daar waar om redenen toch een niet-open variant wordt gekozen, wordt de mogelijkheid om op termijn over te gaan naar een open oplossing niet geblokkeerd.

5.4.3 Professionalisering van Het Utrechts Archief als Digitale Serviceorganisatie

Digitaal informatiebeheer en digitale dienstverlening brengen met zich mee dat medewerkers zich nog meer dan tot nu toe gebruikelijk digitale vaardigheden en kennis eigen moeten gaan maken. Het is bovendien de verwachting dat Het Utrechts Archief de functie van regionaal e-depot zal gaan innemen. Dat betekent dat Het Utrechts Archief zich zal gaan ontwikkelen tot een serviceorganisatie in de regio.

Het Utrechts Archief zet in op het ontwikkelen van de benodigde competenties bij zijn medewerkers door het in het Meerjarenplan genoemde opleidingsplan. Waar zinvol wordt bovendien voor bepaalde tijd externe expertise ingehuurd, met het uitgangspunt dat de kennis en ervaring die op deze manier beschikbaar komt actief, en als onderdeel van de interne opleiding, wordt gedeeld met de medewerkers van Het Utrechts Archief.

6. E-STRATEGIE: DE STRATEGISCHE SPEERPUNTEN

Met de vier strategische speerpunten uit het *Meerjarenplan 2013-2016* als uitgangspunt, zijn de algemene uitgangspunten uit het voorgaande hoofdstuk vertaald naar de volgende strategische E-doelen. De doelen zoals eerder geformuleerd in het Meerjarenplan zijn hierbij, waar van toepassing, aangescherpt.

6.1 DIGITALE DIENSTVERLENING: TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN EN OVERAL

Zoals in het *Meerjarenplan* verwoord, realiseert Het Utrechts Archief één herkenbaar digitaal gezicht, waarmee de diverse gebruikersgroepen hun weg kunnen vinden in de bronnencollecties. Hiertoe zijn de volgende strategische e-doelen geformuleerd:

- De digitale dienstverlening van Het Utrechts Archief is
 - Interactief. Het Utrechts Archief boort kennis van de crowd aan via bijvoorbeeld crowd sourcing en tagging.
 - Intuïtief. Het Utrechts Archief speelt in op de veranderende behoeften van gebruikers door het ontwikkelen van intuïtievare zoekstrategieën naast de bestaande (nadere) toegangen
 - Integraal. Het Utrechts Archief faciliteert zowel laagdrempelig bezoek (de “informatiesupermarkt”) als gepersonificeerd onderzoek (de digitale onderzoeksomgeving). De gebruiker heeft digitaal toegang tot de collecties op de tijd en plaats die hij wenst.
- Het aanbod van digitaal toegankelijke informatiebronnen wordt steeds vergroot. Het Utrechts Archief zet hierbij in op
 - Scanning on demand bij aanvragen uit de fysieke bronnen.
 - Open Data, met als uitgangspunt om (innovatief) hergebruik in nieuwe netwerken en met nieuwe partners en gebruikers te stimuleren.
 - Directe beschikbaarstelling van afgehandelde, overgedragen zaken van zijn zorgdragers, met in achtneming van eisen rond privacy, informatiebeveiliging en auteursrechten.
- Het aantal platforms waarop de bronnen vindbaar zijn wordt uitgebreid, waarbij Het Utrechts Archief actief participeert in landelijke programma’s en projecten. Het gaat hierbij om zowel informele gebruikersomgevingen (bijvoorbeeld het Genealogen-platform) als Europese portals als Europeana en APEX.

6.2 ONTWIKKELING EN IMPLEMENTATIE VAN DUURZAAM DIGITAAL BEHEER

Zoals hierboven al beschreven realiseert Het Utrechts Archief in samenwerking met het Nationaal Archief en de overige RHC’s de komende jaren het e-depot, met als doel dat digitale informatie efficiënt en betrouwbaar wordt bewaard en toegankelijk blijft. De geformuleerde strategische e-doelen zijn de volgende:

- Het Utrechts Archief realiseert een geutiliseerd e-depot als tenant van het Nationaal Archief. Door afgedane zaken van zijn zorgdragers vervroegd in beheer te nemen, wordt duurzame toegankelijkheid van digitale informatie zo optimaal mogelijk ingericht.
- Het Utrechts Archief ontwikkelt zich op termijn tot regionaal e-depot. De (juridische) inrichtingsprincipes zullen de komende jaren in samenspraak met belanghebbenden worden opgesteld.

6.3 HET UTRECHTS ARCHIEF: LEREN EN BELEVEN

In aansluiting op de strategische doelen op het vlak van digitale dienstverlening (6.1) zijn de geformuleerde doelen rond presentaties en publieksactiviteiten de volgende:

- Het Utrechts Archief versterkt de verbinding tussen zijn fysieke en digitale presentatievormen. Met de website als 24/7 digitale toegang kan de bezoeker zich op de plaats en het tijdstip dat hem uitkomt voorbereiden op een expobezoek. Andersom kan een bezoeker zich na een expobezoek online gericht verder verdiepen in de bronnen.
- Interactie met publiek is het uitgangspunt:
 - Het Utrechts Archief stimuleert publieksparticipatie via social media zoals bijvoorbeeld een Twitter wall
 - Het Utrechts Archief benut de expertise van zijn publiek door middel van crowd sourcing en tagging, zodat er meer en nieuwe informatie aan de bronnencollecties wordt toegevoegd. Bovendien verhoogt de kwaliteit van de data hiermee.
 - Het Utrechts Archief biedt zijn publiek de gelegenheid ervaringen te delen via zijn online community, waarmee de interactie van publiek onderling wordt gestimuleerd.
 - Het Utrechts Archief verbreedt zijn aanbod vraaggestuurd, zodat veelgevraagde bronnen versneld worden aangeboden.
- Het Utrechts Archief verbreedt de context waarbinnen publiek zijn bronnen kan beleven. Hiertoe formuleert Het Utrechts Archief onder meer zijn Open Databeleid.

6.4 TOEZICHT OP DE DIGITALE OVERHEID: KRACHTEN BUNDELEN IN DE REGIO

Zoals eerder beschreven, verschuift de positie van Het Utrechts Archief meer naar voren in de informatieketen. Dit betekent dat Het Utrechts Archief zijn adviesrol gaat uitbouwen en zijn inspecterende rol meer zal afstemmen op auditfuncties die binnen de gemeentelijke organisatie worden belegd. De eerste stap om ervoor te zorgen dat vraag vanuit de regio en aanbod vanuit Het Utrechts Archief goed op elkaar gaan aansluiten, is het opstellen van een Producten- en Diensten Catalogus (PDC).

Om de krachten in de regio te bundelen streeft Het Utrechts Archief bovendien naar de inrichting van een regionaal expertisecentrum, dat kleinere archiefdiensten naar wens ondersteunt bij de lokale ontwikkeling en implementatie van digitaal informatiebeheer. Uitgangspunt hierbij is het ondersteunen en behouden van lokale expertise, met regionale samenwerking op complexere vraagstukken.

De geformuleerde doelen zijn daarmee de volgende:

- Het uitbouwen van de adviesrol van Het Utrechts Archief.
- Het afstemmen van de inspectietaak op auditfuncties binnen de gemeentelijke overheid.
- Het inrichten van een regionaal expertisecentrum.

7. MIJLPALLEN KORTE- EN MIDDELLANGE TERMIJN

De projecten in het *Meerjarenplan 2013-2016* en de *Projectenagenda 2014* vormen de realisatie van de geformuleerde strategische speerpunten. In de tabellen hieronder zijn deze projecten gegroepeerd per speerpunt, met een onderscheid op korte termijn mijlpalen (2014) en de mijlpalen op de middellange termijn (2015-2016). De projecten zijn, waar relevant, aangevuld met de doelen die zijn geformuleerd in de landelijke projecten.

7.1 DIGITALE DIENSTVERLENING: TOEGANKELIJK VOOR IEDEREEN EN OVERAL

Doelen	Projecten	Mijlpaal 2015-2016	Mijlpaal 2014
Eén herkenbaar digitaal gezicht	Ontwikkelen nieuwe website		Realisatie website
	Evaluatie Archiefbank		
	Metadatabeleidsplan	Metadatastandaard geïmplementeerd	Metadatastandaard
Vergroten digitaal aanbod (content)	Scanning (digitalisering): - burgerlijke stand - DTB - studiezaal Hamburgerstraat - rijkscollectie (DTR)	500.000 scans per jaar	500.000 scans per jaar
	Open Data	Beleid geëffectueerd	Beleidsplan Open Data
	Afgedane zaken direct beschikbaar	Toegankelijk voor alle gebruikersgroepen	Realisatie website
Vergroten digitaal aanbod (portals)	- Europeana - APEX - Archiefcollectie.nl	Op basis van het ontwikkelde beleid het aanbod vergroot	Visie en beleid ontwikkeld
	Gebruikersplatforms (bijv. WatWasWaar)	Uniforme toegang via de geselecteerde omgevingen	Verkenning naar gebruikersomgevingen waar HUA vindbaar wil zijn
	PICA/OCLC	Uniform aanbod van bibliotheekproducten	Verkenning
Interactieve dienstverlening	Pilot (externe) crowdsourcing	Beleid crowdsourcing geëffectueerd	Pilot
Intuïtieve dienstverlening	Uniforme doorzoekbaarheid	Back office waar zinvol gestandaardiseerd	Zoekingangen uniform doorzoekbaar
Integrale dienstverlening	PDC	Vraaggestuurd aanbod geïmplementeerd	Gebruikersgroepen incl. nieuwe groepen gedefinieerd; Communicatieplan doelgroepen
	Ontwikkelen nieuwe website	Digitale balie inclusief nieuwe gebruikersgroepen	Realisatie website

7.2 ONTWIKKELING EN IMPLEMENTATIE DUURZAAM DIGITAAL BEHEER

Doelen	Projecten	Mijlpaal 2015-2016	Mijlpaal 2014
Basis op orde (intern)	Technische doorlichting ICT	n.v.t.	Gap-analyse Het Utrechts Archief ICT/ eisen e-depot
	Standaardiseren metadata	Metadatastandaard geïmplementeerd	Metadatastandaard
	Digitaal Informatiebeheer	Digitaal werkproces geïmplementeerd (bestellen t/m leveren)	Businesscase
Geoutilleerd e-depot (intern)	Implementatie e-depot intern (WVI en DTR)	Integrale enterprise architectuur	Implementatie WVI-producten
Geoutilleerd e-depot (extern)	Implementatie tenant e-depot (Archief 2020)	Integratie dienstverlening via website	Pilots Utrecht en Nieuwegein
	Beheer afgedane zaken in e-depot	Pilot koppeling DMS zorgdrager/e-depot	Verkenning wensen zorgdragers
E-depot als voorziening in de regio		Verkenning	n.v.t.
Verkenning aansluiting op de hubs van Beeld en Geluid en KB		Pilot Beeld en Geluid Opstarten verkenning/ pilot met KB	Pilot Beeld en Geluid

7.3 HET UTRECHTS ARCHIEF: LEREN EN BELEVEN

Doelen	Projecten	Mijlpaal 2015-2016	Mijlpaal 2014
Verbinding fysieke en online presentatievormen	Ontwikkelen nieuwe website		Realisatie website
	Interactieve publieksparticipatie	Uitvoering geven aan het in 2014 ontwikkelde beleid	Ontwikkeling visie met o.a. advies Reinwardt
Beleving in bredere context	Open Data	Beleid geëffectueerd	Beleidsplan Open Data
Gebruikersonderzoek	PDC	Gekoppeld vraag en aanbod in PDC	PDC voorbereiden met input van gebruikers

7.4 TOEZICHT OP DE DIGITALE OVERHEID: KRACHTEN BUNDELEN IN DE REGIO

Doelen	Projecten	Mijlpaal 2015-2016	Mijlpaal 2014
Realisatie regionaal expertisecentrum	PDC	Gestructureerde netwerkorganisatie	PDC regionale dienstverlening
Toezicht voor in de keten	Van Inspectie naar Advies	Beleid geëffectueerd	Plan herstructurering horizontaal toezicht (meer advies, minder inspectie)

7.5 INTERNE BASIS OP ORDE

Voor het realiseren van bovenstaande mijlpalen zijn bovendien enkele projecten geformuleerd om intern de basis op orde te brengen. Deze zijn randvoorwaardelijk voor de implementatie en het doen slagen van de bovengenoemde projecten. Deze projecten worden in 2014 uitgevoerd.

Projecten	Mijlpalen 2014
5ICE	ICT hardware en software geactualiseerd Uitbreiding servercapaciteit
ICT-team nieuwe stijl	ICT-team toegerust op zijn taak
Vernieuwing informatieplan	Interne informatiestrategie geactualiseerd Integraal werken, teamgericht werken
Informatiehuishouding op orde	Interne informatiehuishouding geactualiseerd Papierloos werken geïmplementeerd (2015-2016)
Implementatie producten WVI	Ontwikkeling digitale competenties medewerkers Procesgericht werken, Projectmatig werken
Projectmatig Werken	

8. CONCLUSIE

Het Utrechts Archief wil eind 2016 professioneel zijn toegerust op reguliere digitale dienstverlening aan zijn verschillende gebruikersgroepen en het duurzaam beheer van digitale informatie. Of, zoals geformuleerd in het *Meerjarenbeleidsplan 2013-2016*: via digitale dienstverlening is Het Utrechts Archief overal voor iedereen toegankelijk.

De afgelopen periode zijn al de nodige stappen gezet om deze ambitie te realiseren, zoals bijvoorbeeld de vernieuwing van de technische architectuur, de voorbereidingen van pilots met de gemeenten Utrecht en Nieuwegein voor de aansluiting op het e-depot en het inrichten van processen voor zowel grootschalige digitalisering als “scanning on demand”. Het Utrechts Archief participeert bovendien actief in de landelijke samenwerkingsverbanden WVI, DTR en Archief 2020.

In deze notitie heeft Het Utrechts Archief zijn E-strategie verder aangescherpt, vanuit de behoefte meer samenhang te creëren tussen de verschillende projecten, en die ook en gerichter te kunnen aansturen. De E-strategie sluit aan op het *Meerjarenbeleidsplan 2013-2016*, de *Verkenning E-strategie* en de *Projectagenda 2013-2014*. De E-strategie vormt de basis voor de profilering en positionering van HUA als betrouwbare digitale partner voor zijn zorgdragers en gebruikers.

De koppeling van de geformuleerde strategische speerpunten en de mijlpalenplanning maakt zichtbaar welke stappen Het Utrechts Archief de komende jaren zal zetten om zijn ambitie te realiseren. De nieuwe website, de inrichting van het e-depot en de ontwikkeling van de Producten- en Dienstencatalogus (PDC) in het kader van de regionale rol vormen hierbij de strategische kernprojecten.